

CODI ÈTIC-DEONTOLÒGIC

INTRODUCCIÓ

La finalitat d'aquest Codi Ètic-Deontològic és intentar ajudar els psicoanalistes de la SEP, tant individualment com col·lectivament, a mantenir una conducta ètica en la seva vida professional.

Es tracta de normes que serveixin de referència als psicoanalistes per tal de determinar la idoneïtat de la seva conducta en les relacions amb els pacients, col·legues, estudiants, membres de professions relacionades amb el públic en general, amb la SEP i amb les diferents institucions i organismes.

El present Codi Ètic-Deontològic reuneix el conjunt de normes que els psicoanalistes de la SEP han d'observar en l'exercici de la seva activitat professional

- I.- Deures amb els pacients
- II.- Deures amb els companys
- III.- Deures amb la Sociedad Española de Psicoanálisis
- IV.- Deures en las relaciones extrasocietàries
- V.- Deures de la SEP

També reuneix les normes ètico-deontològiques que la Societat – a través dels seus representants i el seu personal – ha de complir amb els seus membres.

Tots els membres de la SEP, pel sol fet de ser-ho, es comprometen a complir aquestes normes. Aquest Codi ètic assumeix la Declaració Universal dels Drets Humans, així com el Codi ètic de la IPA i els del COMB i del COPC.

Consideracions sobre l'Ètica en Psicoanàlisi

L'ètica és consubstancial a la pràctica de la psicoanàlisi. Com diu H. Etchegoyen, *“es pot dir que l'ètica és una part de la tècnica o, dit d'una altra manera, que allò que dóna coherència i sentit a les normes tècniques de la psicoanàlisi és la seva arrel ètica. L'ètica s'integra en la teoria científica de la psicoanàlisi no com una simple aspiració moral sinó com una necessitat de les seves praxis. Les faltes ètiques reverteixen ineludiblement en carències de la tècnica, ja que els*

seus principis bàsics, especialment els que configuren l'enquadrament, se sustenten en la concepció ètica d'una relació d'igualtat, respecte i cerca de la veritat.

Els recursos tècnics són sovint, al mateix temps, obligacions ètiques. *“El principi tècnic de no donar a l'analitzat satisfaccions directes (regla d'abstinència) té el seu corol·lari en el principi ètic de no acceptar les que ell pugui oferir-nos”* (H. Etchegoyen).

L'ètica psicoanalítica no contradiu els principis generals de l'Ètica. Al contrari, assumeix el conjunt dels valors que defineixen els Drets humans. Pensem que *“els principis de l'ètica clínica no són més que una manera d'interpretar i subratllar alguns dels drets humans a la llum dels problemes clínics”* (V. Camps).

L'ètica psicoanalítica forma part de l'Ètica clínica, si bé té unes característiques específiques. El psicoanalista, en la seva activitat clínica, s'ha de guiar sempre pels principis de l'Ètica clínica. Assumeix, doncs, els quatre principis¹ d'aquesta: *principi de beneficència, de no maleficència, d'autonomia i de justícia*.

Aquests principis són deures principals, que sempre cal complir: són deures *prima facie*, deures que obliguen a tothom.

Així doncs, entenem les regles tècniques de la psicoanàlisi com a mitjans per beneficiar i protegir els pacients, respectant al màxim la seva autonomia.

L'ètica psicoanalítica té a veure, a més dels principis i deures, amb la manera de ser, amb el caràcter moral, amb les virtuts professionals que el psicoanalista ha de desenvolupar al llarg de tota la seva vida professional.

Aquest Codi pressuposa que el psicoanalista és el responsable últim de la seva actuació terapèutica, i que no ha de cedir a pressions ni imposicions d'altres persones.

Principis que inspiren aquest Codi

En primer lloc, els principis generals de l'ètica assistencial:

Principi de beneficència: el psicoanalista, com a clínic, està obligat a fer que totes les seves accions s'encaminin a fer el bé, procurar el bé de les persones que tracta o atén. La manera com el psicoanalista beneficia als seus pacients és a través de la comprensió i de la relació terapèutica. Així, la regla d'abstinència enunciada per Freud ha d'entendre's en el sentit que l'activitat de l'analista ha d'anar dirigida a beneficiar els seus pacients, i que s'ha *d'abstenir* d'actuar buscant el seu propi benefici.

Així doncs, l'analista té el deure de tenir cura de tot allò que beneficia al pacient, com és cuidar el seu propi mètode i la seva pròpia formació. L'obligació de *fer el bé* suposa *fer les coses bé*, la qual cosa requereix formar-se de manera contínua, actualitzant els coneixements necessaris per poder ajudar els pacients de la millor manera.

---

¹ Principis: proposicions de les quals deriven les altres.

També té l'obligació de treballar en bones condicions, és a dir, de fer-se càrrec de les seves limitacions.

Principi de no maleficència: el psicoanalista, com a clínic, té l'obligació prioritària de no perjudicar ni fer mal a les persones que atén. *Primum non nocere*: en primer lloc, no fer mal. El psicoanalista ha de protegir el pacient dels riscos d'una mala indicació i d'una mala aplicació de la tècnica.

Principi d'autonomia: el psicoanalista, com a clínic, està obligat a considerar que totes les persones són en principi i mentre no es demostrï el contrari, capaces de prendre decisions respecte de l'acceptació o el rebuig de tot allò que afecta el seu projecte vital. El pacient té uns drets com a persona que el clínic no pot vulnerar: dret a ser informat, a no actuar sobre seu sense el seu consentiment, etc. La no directivitat de la tècnica psicoanalítica ha d'entendre's com un respecte radical per l'autonomia del pacient.

L'ètica no es pot reduir a l'aplicació mecànica d'uns principis. Hi ha una complexitat intrínseca a l'ètica. Així, per exemple, el respecte a l'autonomia no s'oposa de manera simple a la dependència: es pot posar la dependència del pacient al servei de la seva autonomia; tal com ha estat dit (E. Morin), són les dependències les que ens fan autònoms. I com a analistes sabem que el procés evolutiu d'individuació i desenvolupament de l'autonomia implica una relació de dependència.

Principi de justícia: el psicoanalista, com a clínic, està obligat a tractar totes les persones amb igual consideració, sense discriminar-les per motius d'ideologia, de religió, raça, origen, sexe, etc.

A més dels principis de l'Ètica clínica, ***aquest Codi Ètic-deontològic assumeix els valors i principis propis de les organitzacions democràtiques: llibertat i autonomia dels membres, igualtat entre els membres (tot reconeixent les diferències), solidaritat i lleialtat entre els membres.***

D'acord amb això, la SEP, a través dels seus responsables, ha de fomentar el *pluralisme*, la crítica, l'autonomia dels membres, la solidaritat. Ha de propiciar un ambient higiènic que estimuli un comportament ètic, així com un ambient ètic que faciliti relacions higièniques entre els membres. Ha de respectar els drets del membres.

Aquests principis que inspiren uns deures a la Societat, obliguen també els seus membres en les seves relacions amb ella.

I.- DEURES AMB ELS PACIENTS, ORDENATS D'ACORD AMB ELS PRINCIPIS DE L'ÈTICA CLÍNICA

Deures relacionats amb el PRINCIPI DE BENEFICÈNCIA:

Art. 1.- El deure del psicoanalista és analitzar el pacient en les millors condicions possibles de competència i d'aplicació del mètode.

El benefici del pacient serà sempre prioritari. El psicoanalista no aprofitarà per a lucre o benefici propi o de tercers, la situació de poder o superioritat sobre els pacients que l'exercici de la professió pugui conferir-li.

Art. 2.- Els psicoanalistes estan obligats a protegir l'enquadrament i les condicions que permetin una millor aplicació del mètode psicoanalític. Els psicoanalistes hauran de ser extraordinàriament discrets pel que fa als contactes socials amb el pacient durant el tractament, evitant qualsevol tipus de contacte que pogués interferir en el tractament.

Art. 3.- El psicoanalista ha d'interrompre el seu treball quan circumstàncies personals greus dificultin la seva neutralitat, "objectivitat" i/o competència. El psicoanalista haurà d'interrompre el seu treball per raons d'edat, de malaltia o per altres circumstàncies d'incapacitat per al treball, temporal o definitiva. Si no té capacitat per adonar-se'n, la Comissió d'Ètica de la SEP haurà d'intervenir responsablement.

Art. 4.- El psicoanalista que sàpiga que està malalt, o que tingui dificultats per exercir l'anàlisi amb suficients capacitats, té el deure de consultar amb un altre o altres col·legues a fi que valorin la seva capacitat professional, i seguir les indicacions que se li donin.

Art. 5.- Si el psicoanalista entén que es creen relacions de tipus afectiu o de qualsevol altra índole amb el pacient o amb familiars d'aquest, que poguessin perjudicar la seva funció analítica de manera continuada, haurà de transferir la seva actuació, tractament o intervenció a un altre col·lega responsable.

Art. 6.- El psicoanalista només iniciarà una anàlisi quan es compleixin els criteris d'indicació apropiats i quan avaluï que el pacient es pot beneficiar del dit tractament i que aquest no pot fer-li mal.

Art. 7.- L'exercici de la psicoanàlisi es fonamenta en la capacitació i qualificació per a les tasques que es duen a terme. El psicoanalista ha d'estar professionalment preparat i especialitzat. L'esforç

continuat d'actualització de la seva competència professional i científica forma part de la seva feina.

Art. 8.- El psicoanalista té el deure de supervisar quan cregui que no pot ajudar adequadament el pacient.

Art. 9.- L'analista ha de fer tot el possible perquè, en cas de defunció o d'accident greu, els seus pacients rebin l'atenció i orientació adequades.

Deures relacionats amb el PRINCIPI DE NO MALEFICÈNCIA

Art. 10.- El psicoanalista té absolutament prohibit:

- pràctiques sexuals amb pacients sotmesos a tractament per part seva, o amb familiars d'aquests.
- exercir violència, amenaces o pressions sobre els seus pacients.
- crear, alimentar o mantenir falses expectatives en els pacients que després sigui incapaç de satisfer professionalment.
- beneficiar-se del seu poder per reclamar als pacients condicions especials de treball o remuneracions abusives superiors a les abastables en circumstàncies normals.

Art. 11.- L'analista ha d'evitar perjudicar a un pacient interferint negativament en tractaments psicoanalítics o psicoterapèutics en curs.

Art. 12.- El psicoanalista es pot negar a simultaniejar el seu treball amb un altre tractament diferent efectuat per un altre professional, si al seu criteri interfereix en el tractament psicoanalític.

Art. 13.- L'analista haurà de tenir en compte sempre els possibles riscos i efectes iatrogènics implícits en la posada en marxa de qualsevol tractament psicoanalític.

Art. 14.- El psicoanalista no allargarà els tractaments més del necessari per aconseguir els seus objectius o per arribar al convenciment que ell no els pot assolir, i haurà d'informar l'interessat que altres psicoanalistes o un altre tipus de professionals es poden fer càrrec de la intervenció.

Art. 15.- Especialment en els seus informes escrits, el psicoanalista serà summament caut, prudent i crític en l'ús d'expressions que fàcilment degenerin en etiquetes devaluatòries.

Deures relacionats amb el PRINCIPI D'AUTONOMIA

Art. 16.- L'analista haurà d'indicar l'anàlisi, informant de tal manera que es transmetin unes expectatives realistes d'aquesta, i si és procedent, informará sobre altres tractaments alternatius i complementaris que puguin beneficiar el pacient.

Art. 17.- El psicoanalista respectarà les idees o criteris morals, polítics i religiosos dels seus pacients, sense que això impedeixi l'anàlisi del seu significat i utilització per part del pacient, en el curs del tractament. Així mateix, no establirà cap tipus de relació que pugui conduir a un adoctrinament ideològic.

Art. 18.- El tractament psicoanalític s'ha de dur a terme en el context d'un acord contractual explícitament establert entre el pacient, els seus representants en cas de minoria d'edat o incapacitat, i el psicoanalista que el tractarà.

Art. 19.- En cas que el pacient decideixi abandonar el tractament o acudir a un altre psicoanalista o un altre professional, l'analista afavorirà la capacitat de lliure decisió.

Art. 20.- L'analista està obligat a mantenir la confidencialitat del que sàpiga del pacient; aquesta obligació inclou tant les informacions verbals com la publicació de treballs científics. Aquesta confidencialitat s'ha de fer extensiva a qualsevol informació referida al pacient (tant si l'obté a través del tractament, com si l'obté per altres fonts) o a les persones de les quals el pacient parla.

Art. 21.- A les anàlisis realitzades a persones interessades en la formació psicoanalítica, cada vegada que aquestes cursin una sol·licitud a la Comissió d'Ensenyament per accedir a les diferents etapes de la formació (entrar a l'Institut, començar un cas sota supervisió i dur a terme el treball final), quan la Comissió d'Ensenyament decideixi la seva acceptació informará a l'analista de l'interessat, que es limitarà a recollir aquesta comunicació. Només en el cas que existeixin riscos evidents de perjudici per a l'estudiant o candidat, per als seus pacients o per a la institució psicoanalítica, l'analista mostrarà el seu desacord, encara que sense entrar en detalls que vulnerin la confidencialitat del candidat, a fi de facilitar la decisió definitiva de la Comissió d'Ensenyament.

Art. 22.- Caldrà l'autorització expressa del pacient, o dels seus hereus, descendents o tutors per publicar treballs, informes, ponències, etc., en el cas que es pogués deduir directament o indirecta, la identitat d'aquest. També serà aplicable aquest punt als intercanvis d'informació entre col·legues, associacions, societats científiques, col·legis, etc., amb finalitats d'investigació, educatives i/o científiques.

En qualsevol cas, es procurarà mantenir l'absolut anonimat del pacient, encara que es compti amb el consentiment exprés indicat anteriorment.

Art. 23.- La confidencialitat es mantindrà fins i tot en el cas de defunció del pacient o del psicoanalista que l'hagués analitzat.

Art. 24.- Aquest deure de confidencialitat obliga als supervisors en el seu treball específic.

Art. 25.- El psicoanalista haurà de tenir previstes les disposicions testamentàries adients perquè un cop finat, els seus arxius siguin destruïts.

Art. 26.- Els psicoanalistes en formació hauran de complir aquestes normes ètico-deontològiques i hauran d'exigir la seva correcta observança als seus mestres, professors i companys, que al seu torn les hauran de complir envers aquells.

Deures relacionats amb el PRINCIPI DE JUSTÍCIA

Art. 27.- En al seva pràctica professional, el psicoanalista no farà cap discriminació de persones per raó de sexe, raça, lloc d'origen, edat, credo, ideologia, nacionalitat, classe social o qualsevol altra diferència.

II.- DEURES AMB ELS COMPANYS

Art. 28.- Sense perjudici de la crítica científica, el psicoanalista, en l'exercici de la seva professió, no desacreditarà els seus companys de la SEP.

Art. 29.- La comunicació i relacions entre companys de la SEP seran sempre respectuoses i no comportaran mai desprestigi públic.

Art. 30.- El psicoanalista no s'apropiarà de les contribucions científiques d'altres psicoanalistes, i els haurà de citar quan faci ús de les seves publicacions.

Art. 31.- El psicoanalista que sàpiga que un altre psicoanalista, per les seves condicions de salut, hàbits, possibilitats de contagi o per problemes relacionats amb l'edat, pot perjudicar els pacients, té el deure, amb l'obligada discreció, de comunicar-li-ho i de recomanar-li que consulti a qui el pugui ajudar, i igualment té el deure de posar-ho en coneixement de la Comissió d'Ètica i/o de la Junta de la SEP, si cal. El bé dels pacients ha de ser sempre prioritari.

Art. 32.- En contextos docents (seminaris, etc.) i supervisions, poden sortir informacions respecte dels companys que també han de ser tractades amb la màxima discreció i confidencialitat.

III.- DEURES ENVERS LA SOCIETAT ESPANYOLA DE PSICOANÀLISI

Art. 33.- Es vetllarà que cap membre ni cap grup no pugui utilitzar la Societat de manera espúria.

Art. 34.- Tots els membres de la SEP tenen el deure de comparèixer quan la Comissió d'Ètica els convoqui.

Art. 35.- És obligació de tots els membres evitar desacreditar o difamar la SEP en les seves manifestacions públiques.

IV.- DEURES EN LAS RELACIONS EXTRASOCIETÀRIES

Art. 36.- El psicoanalista no realitzarà per si mateix, ni a través de tercers, ni coadjuvarà de cap manera en pràctiques que atemptin a la llibertat i integritat física o psíquica de les persones.

Art. 37.- La intervenció directa, indirecta, cooperació o consentiment en la tortura i mals tractes físics o psíquics, a més de delictes, constitueix la violació més greu de l'ètica i la deontologia professional del psicoanalista. Tampoc no podrà participar de cap manera com a investigador, assessor o encobridor d'aquestes pràctiques, ni en d'altres procediments cruels o inhumans o degradants, siguin quines siguin les víctimes d'aquests.

Art. 38.- El psicoanalista no prestarà ni el seu nom ni la seva col·laboració, directa o indirecta, a persones o entitats que il·legítimament, sense la titulació ni la preparació adequades, portin a terme activitats assistencials. No encobrirà tampoc amb la seva titulació activitats enganyoses.

Art. 39.- El comportament extrasocietari del psicoanalista no ha de ser susceptible de ser considerat ofensiu (injuriós, ultratjós), excessiu o delictiu fins al punt que pugui repercutir en la reputació dels analistes i la confiança dels pacients. Qualsevol sanció imposada per una jurisdicció a un psicoanalista, en la vida social, pot perjudicar a la psicoanàlisi.

Art. 40.- Si el psicoanalista exerceix també una altra professió o activitat econòmica, sigui més propera o més allunyada de la psicoanàlisi, i comet una falta (infracció) a l'ètica d'aquesta professió, perjudica (danya) també a la psicoanàlisi.

Art. 41.- L'analista, en les seves declaracions públiques o els seus escrits (treballs) referents tant a la psicoanàlisi com a qualsevol altre tema (qüestió), no ha de desprestigiar (desacreditar, denigrar) la teoria, la pràctica o la professió psicoanalítiques.

Art. 42.- Sense perjudici de la crítica científica, el psicoanalista, en l'exercici de la seva professió, no desacreditarà col·legues ni d'altres professionals que treballen amb mètodes diferents, i parlarà amb respecte de les escoles i tipus d'intervenció que gaudeixin de credibilitat científica i professional.

V.- DEURES DE LA SOCIETAT ESPANYOLA DE PSICOANÀLISI ENVERS ELS SEUS MEMBRES

Art. 43.- Les activitats de les diferents Comissions de la SEP (d'Ensenyament, de Promoció, d'Ètica, etc.) impliquen un coneixement de dades confidencials de membres i candidats. Si bé aquestes dades poden ser objecte de deliberació en la Comissió corresponent, en el cas que sigui absolutament necessari, els membres de la Comissió estan obligats a extremar al màxim les mesures de discreció per tal de garantir la confidencialitat de les dades esmentades i de les deliberacions de la Comissió.

Art. 44.- La SEP, a través dels seus representants, garantirà espais que facin possible el debat constructiu entre els seus membres, sobre tots aquells temes que siguin d'interès.

Art. 45.- La Societat es preocuparà de buscar els mecanismes adients per donar suport als membres que es van fent grans per tal d'ajudar-los a poder anar adequant i duent a terme la seva pràctica en les millors condicions possibles.

Art. 46.- S'exigirà al personal administratiu la màxima prudència i discreció per tal d'assegurar la confidencialitat.

Art. 47.- Aquest Codi serà també aplicable als psicoanalistes en formació en tot allò que tingui relació amb els seus Estatuts.

Barcelona, gener 2007